Dimmalætting

116. árgangur • NR. 99 • Týsdagur 31. august 1993 • Tlf. 11212

7 kr.

Bretar kanna sær longu føroyska landgrunnin

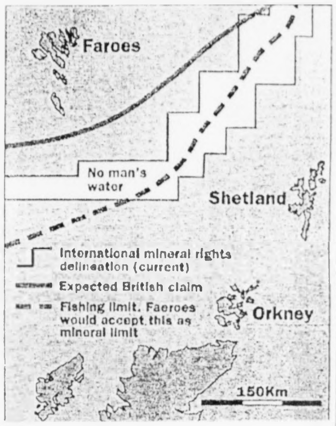

Friggjadagin rak danska sjóverjuskipið Hvidbjørnen enskt oljurannsóknarskip út um føroyska sjómarkið. Tað gjørdi ólógligar seismiskar rannsóknir á Munkagrunninum. Færøernes Kommando hevur givið landsstýrinum og danska uttanríkisráðnum frágreiðing um málið

PÓL Á KLETTI

At bretar hava kannað sær ein feitan bita burtur av føroyska landgrunninum eftir dómsúrskurðin í marknatrætuni um Jan Mayen, vistu vit, men at teir í einum tíðarskeiði, marknatrætan millum føroyingar og bretar – um miðlinjuna – ikki er avgreidd, vóru so grammir at kráma eftir føroyska landgrunninum, vistu vit ikki.

Og tað kann fáa álvarsligar diplomatiskar fylgjur millum Danmark, Føroyar og Bretland, at oljurannsóknarskipið Arcadian Searcher, sum er amerikanskt og ger kanningar fyri bretska oljufelagið Digicon Exploration Geofysical, var sætt á føroyskum sjóøki.

Hetta verður mett einki minni enn rán – bert ein mánað undan marknafundi millum bretar og føroyingar. Bæði landsstýrið og danska uttanríkisráðið meta málið álvarsamt.

Ein milliard í sosialum útreiðslum

Sosialu útreiðslurnar vaksa við tí rukandi ferð, saman við arbeiðsloysinum. Um tørvurin skal nøktast, skal yvir ein milliard latast til sosiala umráðið, sambært tølum, Dimmalætting hevur fingið hendur á.

GEORG L. PETERSEN

Tað verður umleið 240 milliónir krónur dýrari fyri landið at nøkta tørvin á sosialum útreiðslum fyri 1994, í mun til 1993.

Orsøkin er fyri tað mesta ein øking í vanligu forsorgarveitingunum. Ein øking í 1994, sum svarar til umleið 78 prosent í mun til í fjør.

Vaksandi arbeiðsloysið, samstundis sum arbeiðsloysisstuðulin so líðandi verður skorin niður, økir um trýstið á forsorgarhjálpina.

Yvir eina milliard

Útreiðslurnar til sosialar veitingar vórðu í fjør mettar til umleið 835 milliónir krónur, samanlagt. Út frá tølum Dimmalætting hevur fingið fatur á, hava teir sosialu myndugleikarnir mett hesa útreiðslu til yvir eina milliard í 1994.

Tá goldið verður til sosiala umráðið, deilast landskassi og kommunukassar um nakrar útreiðslur. Kommunurnar partur er tá altíð 6,75 prosent. Og fyri árið 1994, eru hesi prosent gjørd upp til 50 milliónir krónur.

Restina skal landskassin gjalda. Tá gerst samlaða talið 741,763 milliónir krónur.

Og so eru tað útreiðslur, sum landskassin einsamallur rindar. Men av tí at teir sosialu myndugleikarnir hava fingið munnkurv frá hægri stað, er tað ikki møguligt at fáa fatur á hesum tølum.

Men um tølini frá í fjør verða brúkt, er úrslitið ræðandi kortini – samanlagt 1.073 milliardir krónur, ella ein vøkstur upp á 240 milliónir krónur.

Ikki lidnir

Av Almannastovuni verður sagt, at teir hava arbeitt alt vikuskiftið, og eru komnir fram til, at økingin ikki verður so stór á forsorgarumráðnum, sum teir upprunaligu mettu.

Johnny Winther Holbech, leiðari av Almanna- og Heilsudeildini í landsstýrinum segði í gjár seinnapart, at teir enn ikki vóru lidnir at viðgera tølini. Og tí mátti heldur eingin síggja metingina hjá Almannastovuni, fyri hvussu stórar sosialu útreiðslurnar vera komandi ár.

– Politikararnir skulu síggja tey fyrst, segði Holbech.

Og teir mugu hava úr at gera, at fáa alt klárt til fíggjarlógina, sum skal leggjast fram í dag. Og hetta er eisini fyrstu ferð, at føroyskir myndugleikar skulu gjalda alt, eftir at sosialu veitingarnar vórðu lagdar yvir í blokkin.

Tað almenna skal eftir øllum at døma rinda yvir eina milliard komandi ár

Í BLAÐNUM Í DAG

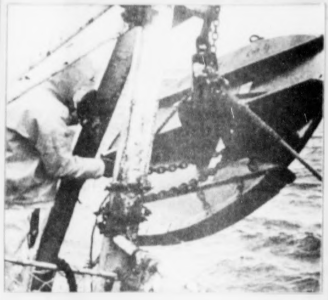

Fiskivinnubygnaðurin - politiskt avgjørdur ella marknaðarstýrdur

Jógvan Mørkøre og Andras Kristiansen viðgera nágreiniliga omanfyrinevnda evni, og í hesum seinna parti, serliga við atliti til kvotaskipanina, og hvussu henda kann umsetast.

Finskir skúlanæmingar verkevni um Føroyar

Ein 9. flokkur úr meginskúla í Laettu í Finnlandi hevur vitjað í Føroyum. Vitjanin kom í lag í sambandi við verkevni á skúlanum um Føroyar, Ísland og Norðuratlantshavið. Næmingarnir vitjaðu Eysturskúlan í Havn, har framsýning er um Finnland.

Runavíkar kommuna góðar 7 mió. kr. í halli

Hóast roknskapurin fyri 1992 hjá kommununi vísti eitt stórt hall, eru nógvar og góðar íløgur gjørdar. Allar rokningar eru goldnar. Útlitini fyri nógvum virksemi eru góð, sigur býráðsformaðurin, Jákup Lamhauge.

Telduútbúnaðurin á Elektron tíðarhóskandi

Í orðaskiftinum um Elektron og tess framtíð er komið fram, at teldurnar á fyritøkuni ikki longur eru tíðarhóskandi. Sagt verður m.a., at teldurnar eru av stórar í vavi. Men útlendskir telduserfrøðingar hava ikki somu áskoðan.

HB ússaligt avrik í Leirvík

Dysturin í Leirvík sunnudagin millum LÍF og HB var undirhaldandi fyrstu 45 minuttirnar. Nógvir málmøguleikar vóru á báðum málum. Men eins undirhaldandi og fyrri hálvleikur var, eins keðiligur og vánaligur leiktur var seinni hálvleikur.

Nógv at gera á Vágs Flakavirki

Nú móðurfelagið (Føroya Fiskavirking) reiðiliga fer í gongd við saneringini, vóna vit, at hetta virkið kemur at halda fram. Tað varð eitt tað fremsta í heiminum, tá tað varð bygt í 1977 – og er framvegis eitt virki, ið lýkur allar galdandi krøv innan fiskiídnaðin í dag, sigur Eyðun Leo, virkisleiðari á Vágs Flakavirki

PÓL Á KLETTI

Í summar varð partafelagið Vágs Flakavirki stovnað við 500.000 kr. sum partapeningi.

Stovnað hava Christian Andreasen, Leivur Mohr og Óli Mortensen, allir búsitandi í Havn. Í nevnd felagsins eru Torkil Bø, Tórshavn, formaður, og Leivur Mohr og Christian Andreasen. Stjóri er Leivur Mohr.

Síðan arbeiði aftur varð á virkinum hevur verið nógv at gera. Eyðun Leo, ein av virkisleiðarunum, sigur, at seinastu triggjar mánaðirnar hevur virkið fingið eini 900-1000 tons um mánaðin.

Og tað kemur væl við, tí øgvuliga lítið arbeiði hevur verið í Suðuroyar sýðru helvt í langa tíð. Eini 80-100 fólk úr bygdunum í sýðru helvt arbeiða nú á flakavirkinum í Vági.

Hagtøl vísa, at Suðuroyggin er tað øki í landinum, mest fólk eru flutt úr í hesum búskaparligu kreppuntíðum. Í Vági eru tað tó ikki so nógv tey, sum hava arbeitt í fiskiídnaðinum, sum eru flutt burtur, men mest fólk í tænastuvinnuni og handverksvinnuni.

Bankarnir repa, og tað merkir handilsvinnan.

Vóna, at saneringin bøtir um prísirnar

Tær triggjar borgirnar, felagið eigur – Akraborg, Varðborg og Nesborg – landa í Vági, sjey mans eru við hvørjum skipi. Akraborg og Varðborg komu inn sunnukvøldið. Nesborg hevur ikki verið til fiskiskap eftir eldsbruna í maskinrúminum herfyri.

Í farnu viku landaði Brimborg í Vági og í dag kemur Sancy inn at landa. Eisini fleiri snellubátar norðanfjørðs hava avreitt til flakavirkið í Vági. Eyðun Leo virkisleiðari sigur, at tað er mest upsi, virkið fær – 60%; 30% eru kongafiskur, restin onnur fiskaslag.

Um framtíðarvónirnar hjá Vágs Flakavirki sigur Eyðun Leo:

– Handilsavtalan við okkara størsta avtakara, EF, er ikki nøktandi. Ein sannroynd er, at tann fiskur, sum vit hava mest av her við Føroyar, er upsi og kongafiskur. EF keypir henda fiskin – og hevur altíð gjørt tað – meðan USA ikki leggur so nógv í hann hóast ráðini eru at gjalda. So vón okkara er, at saneringsætlanin hjá móðurfelagnum, tá hon reiðiliga er komin í gongd, fer at ávirka fiskaprísirnar til tað betra.

Upsaprísurin er í seinastuni fallin rættiliga nógv, og er í dag tað, hann var fyri triggjar árum síðan – niðri á 3,80 kr. kiloið. Eyðun Leo vónar, at so nógv av feskum upsaflakum sum gjørligt kunnu fáast, tí tey hava til tíðir trýst prísin upp.

Eitt tað besta virkið, ið til er

Vit vóna, at hetta flakavirkið kemur at halda fram, nú sanerað verður. Hetta varð eitt hitt mest framkomna flakavirkið í heiminum, tá tað varð bygt í 1977, og tað lýkur framvegis øll krøv, sett verða í fiskiídnaðinum, sigur Eyðun Leo at enda.

Alt bendir á, at bert grísastamman verður varðveitt í Froðba. Restin verður slaktað og kjøt, ið ikki er mannaføði, verður tyrvt

Mohan Prasad noktaði at avlíva

GEORG L. PETERSEN

Tað er ikki lætt at hava við grísarnar og trotabúgvið í Froðba at gera. Tá sláturgrísarnir skuldu slaktast leygardagin, var ætlanin at Mohan Prasad skuldi standa fyri tí. Men hann noktaði, tá samanum kom.

– Nú senda vit okkara egna fólk suður at standa fyri slaktinum, sigur Bjørn á Heygum, advokatur.

Í dag verða einir triggir-fýra mans sendir suður til Froðbiar at standa fyri slaktinum. Um forðingar verða lagdar í vegin, verður løgreglan boðsend, sambært Bjørn á Heygum.

Tyrvast

Í fyrsta umfari var ætlanin bert at slakta teir sláturbúnu grísarnar. Tað skuldi kannast, hvat gerast skuldi við restina, antin bíðast skuldi til teir vóru búnir til slakt, ella alt skuldi slaktast.

Tað er ein spurningur um pengar, hvørt tað loysir seg at bíða ella ikki.

– Tað mest nærliggjandi er, at alt verður slaktað, tí tað loysir seg neyvan fyri búgvið at bíða, sigur Bjørn á Heygum.

Kjøtið av hesum grísum er ikki mannaføði, og skal tí tyrvast. Hetta verður gjørt í samstarvi við Landsdjóralæknan.

Jarðarráðið vil tó varðveita stammuna. Hon verður helst verandi á garðinum fyribils.

Tað kemur væl við, at nógv arbeiði er aftur á flakavirkinum í Vági. Tí í langa tíð var at kalla púra oyðið í Suðuroyar sýðru helvt. Seinastu triggjar mánaðirnar hevur virkið tikið ímóti níggjhundrað til túsund tonsum av fiski, og eini áttati til hundrað fólk hava arbeiði

Fíggjarlógin '94 fyri tingið í dag

Løgtingsfundur verður í dag kl. 15. Tá fer Finnbogi Ísaksson landsstýrismaður við fíggjarmálum at leggja fram fíggjarlógaruppskotið fyri 1994. Tað eydnaðist ikki at fáa uppspurt nøkur tøl, men úr landsstýrinum frættist í gjár, at fíggjarlógin komandi ár fer at hava hall. Landsstýrið hevur seinastu dagarnar havt nógvar fundir – bæði innanhýsis, innan samgongu og við stovnar um sparingar. – Løgtingið skal, nú fundirnir verða tiknir uppaftur, umrøða løgmansrøðuna á ólavsøku og álitið frá bygnaðarnevndini viðvíkjandi fiskiídnaðinum í Føroyum.